

Kulturdepartementet

Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Saksbehandler: Reidar Gjersvik
Direkte tlf.: +47 21 04 58 95

Vår ref.: 14/10021-1
Deres ref.:

Vår dato: 09.09.2014
Deres dato: 01.07.2014

Høringsinnspill til endringer i åndsverkloven (hitteverkdirektiv m.m.)

Vi viser til høring med bakgrunn i høringsbrev og høringsnotat fra Kulturdepartementet av 01.07.2014 om endringer i åndsverkloven – avtalelisens og gjennomføring av EUs hitteverkdirektiv (2012/28/EU). Vi registrerer at Kulturrådet ikke er blant de opplistede høringsinstansene, men tillater oss likevel å uttale oss ettersom vi er omtalt i høringsnotatet, og en av de foreslåtte endringene kommer etter innspill fra BONO og Kulturrådet. Vi anser oss som naturlig høringsinstans i spørsmål av denne typen og ber om å få tilsendt høringsbrev i det videre lovrevideringsarbeidet.

Dette er et felles innspill fra fagadministrasjonen og det kollegiale organet i Kulturrådet.

Generell avtalelisens

Kulturrådet stiller seg bak uttalelsen om at «det er viktig at klarering av kulturarven kan skje så enkelt som mulig», som ligger til grunn for endringene (5.5.1 siste avsnitt). Vi anser det som positivt at lovgivningen dreier i denne retningen.

Vi er også positive til foreslåtte endringer i retning av å gjøre det enklere for relevante parter å fremforhandle funksjonelle avtalelisenser. Deler av bevaringsinstitusjonenes samlinger (bl.a. ca. 50 mill. fotografier) har vært krevende å forvalte i tråd med gjeldende lov, avtaler, samfunnsoppdrag og politiske føringer. Vi ser et stort behov for avtalelisenser som bedre vektet disse forholdene. Slike avtaler vil, som høringsnotatet uttrykker det, «være formålstjenlig og i alle parters interesse». Vi oppfordrer til snarlige initiativer i denne retningen.

Departementet ønsker synspunkter på spørsmålet om godkjenningsordning for organisasjoner som skal inngå avtalelisens. Kulturrådet overlater denne vurderingen til andre aktører med bedre forutsetninger for å vurdere forholdet, men oppfordrer til fleksible løsninger der aktørene ikke må vente på tidkrevende godkjenningsprosesser.

Hitteverkdirektivet

Flere steder i kapittel 5 beskrives aktører, roller og oppgaver på kulturarvområdet upresist og til dels feilaktig. I punkt 5.2.1 utelates museene i omtalen av hvilke aktører som digitaliserer kulturarven. I realiteten er museene høyst delaktige i dette arbeidet. I setningen etter omtales Europeana som et digitalt bibliotek der man kan forske på bibliotekenes samlinger. I realiteten er Europeana en tjeneste der nettopp det tverrsektorielle – muligheten for tilgang til ulike kilder og materialtyper om samme tema – har vært høyt prioritert. I punkt 5.5.1 sies det at «store deler av norsk kulturarv (er) i ferd med å bli digitalisert av Nasjonalbiblioteket, med hjemmel i åndsverkloven».

Nasjonalbiblioteket forvalter riktig nok viktige deler av kulturarven, men også en rekke nasjonale, regionale og lokale arkiv, bibliotek og museer bidrar i stort omfang til digitaliseringen av den norske kulturarven, med samme hjemmel i åndsverkloven. Slik manglende presisjon i omtalen av feltet er uheldig fordi den kan skape usikkerhet om hvorvidt den nødvendige forståelsen for relevante oppgaver, roller og aktører ligger til grunn for lovrevideringen.

Kulturrådet forstår hitteverksdirektivet slik at fotografi og billedkunst ikke er innlemmet i hitteverkdirektivet, unntatt når de inngår i andre utgitte verk. Med det relativt omfattende byråkratiet som direktivet medfører mener vi dette er bra, spesielt med tanke på de store mengdene vi her snakker om. Avtalelisenser fremstår som en langt mer operasjonaliserbar tilnærming. Likevel bør loven ta høyde for hvordan man skal håndtere uavklarte rettighetsforhold også for materialtyper som ikke omfattes av direktivet. Formuleringer i gjeldende åndsverklov skaper usikkerhet rundt håndteringen av uavklarte rettighetsforhold bl.a. for fotografiske bilder. Vi håper derfor at det videre arbeidet med å revidere åndsverksloven gir større klarhet i håndteringen av uavklarte rettighetsforhold/ukjente rettighetshavere også for verkskategorier som ligger utenfor hitteverkdirektivet.

Dersom vi har forstått direktivet riktig er avtalelisenser et helt nødvendig alternativ til hitteverkdirektivet for å kunne bruke hitteverk i relevante kontekster. Om bruken av hitteverk etter direktivet står følgende i punkt 5.5.6 h): «Det kreves at institusjonen som bruker hitteverket skal sørge for at bruken skjer innenfor institusjonens allmennyttige formål og offentlige oppdrag, særlig til konservering, restaurering samt tilgang til samlingene i kultur- eller undervisningsformål». Formål og oppdrag er dynamiske størrelser som er i stadig forandring, ikke minst i kjølvannet av den gradvise digitaliseringen av kulturarven. En såpass relativ formulering gir fordeler i form av tilpassing i tråd med slike endringer. Samtidig kan det skape usikkerhet rundt andre deler av formål og oppdrag.

Formidling er for eksempel ikke dekket av formuleringen. Betyr det at hitteverk kun kan tilgjengeliggjøres, men ikke inngå i en mer aktiv formidling på nett eller på trykk? Siste setning i samme punkt sier at «hitteverk kan ikke viderebrukes eller brukes av institusjoner som ikke er omfattet av direktivet.» Skal dette forstås som at hitteverk kun kan ses, men ikke brukes av en tredjepart? Med slike begrensninger harmonerer direktivet i liten grad med publikums forventninger til, og faglige og politiske ambisjoner om aktiv bruk av samlingene. I dag forventes ikke bare at bevaringsinstitusjoner skal gjøre tilgjengelig sitt materiale, men også bidra til viderebruk der dette er i tråd med lovverket. Dette er viktige målsetninger bl.a. i prosjekter som Europeana og Kultur- og naturreise hvor Kulturrådet er partner, og hvor offentlige aktører som ikke uten videre omfattes av hitteverkdirektivet inngår (Statens kartverk og Miljødirektoratet). Prosjektet er et eksempel på at formål, oppdrag og grenseflater er i rask endring i kjølvannet av digitaliseringen. Slik vi oppfatter

direktivet vil hitteverk ikke kunne brukes i tjenester som Kultur- og naturreise er i ferd med å utvikle uten et system for vederlagsforvaltning av hitteverk. Her kan altså avtalelisenser være en løsning.

I punkt 5.5.7 foreslår departementet å endre åvl. § 16a i tråd med forslaget fra Kulturrådets fagadministrasjon og BONO, slik at ikke bare utgitte, men også offentliggjorte kunstverk og fotografiske verk kan omfattes av avtalelisensbestemmelsene. Endringen er en forutsetning for at avtalelisenser for disse materialtypene kan ha ønsket effekt. Vi er positive til denne endringen. Kulturrådet legger til grunn at endringen i § 8 og endringen i § 16a, som innebærer at bestemmelsen også omfatter offentliggjorte kunstverk og offentliggjorte fotografiske verk, også får virkning for fotografiske bilder jf. § 43 a tredje ledd.

Siste setning i merknaden til § 16a (s. 48) omtaler kun avtaleinngåelse på museumsområdet. Det mener vi blir for begrensende. Formålet med forslaget må være å bidra til avtaleinngåelse på arkiv-, bibliotek- og museumsområdet, ettersom fotografier, men også billedkunst, finnes i alle abm-sektorene.

Vi ber videre om at departementet vurderer formuleringer i § 16d som i størst mulig grad ivaretar formidling og viderebruk av hitteverk.

Med hilsen

Yngve Slettholm
rådsleder

Anne Aasheim
direktør

Reidar Gjersvik
avdelingsdirektør

Godkjent og ekspedert elektronisk